

שיעורים בפיקוח נפש והצלה

נתנאל אוירבך

שיעור לא: צידת והריגת מזיקים בשבת

א. הקדמה

1. דעת בעל הלכות גדולות ורבינו חננאל בכיבוי גחלת

בבלי שבת (מב ע"א):

והאמר שמואל, מכבין גחלת של מתכת ברשות הרבים בשביל שלא יזוקו בה רבים, אבל לא גחלת של עץ.

לדעת בעל הלכות גדולות¹ ורבינו חננאל, אין הבדל מהותי בין גחלת של מתכת לבין גחלת של עץ, ובשתיהן חומר האיסור הוא מהתורה.

לדבריהם, ההבדל בין גחלת של מתכת לגחלת של עץ הוא הבדל טכני בלבד - מתכת לוחטת מטעה את הבריות בשל שחרוריתה ולכן מותר לכבות אותה, ואילו בשל עץ מחמת האדמומיות שבה היא ניכרת ואנשים נוהרים בה.

רבינו חננאל (שבת מב ע"א ד"ה למימרא):

וכיבוי גחלת של מתכת בזמן שהיא חמה והיא שחורה והרואה אותה דומה שהיא צוננת לפי שאין בה אדמומית כגחלת לוחשת ונמצאו בני אדם ניזוקין בו לפיכך מותר.

אבל הגחלת של עץ אם תסיר אדמומיתה נכבת כבר ואינה מזקת, ואם אדמומיתה בה כל הרואה אותה מתרחק ממנה ומכל פנים אין אדם ניזוק שהשחורה כבר כבתה והאדומה מתרחקין ממנה לפיכך המכבה אותה חייב.

« במקום בו יש חשש נזק לרבים, שמא ייזוקו בגחלת של מתכת יש היתר לכבות אותה כבר עתה.

? על דברי רבינו חננאל הקשה הרשב"א, כיצד הותר לעבור על איסור תורה רק משום חשש נזק, הרי כל מה שמותר לעבור על איסור תורה בשבת הוא בפיקוח נפש ולא במניעת נזק בלבד?

! התשובה של הראשונים היא, שבעל הלכות גדולות ורבינו חננאל סוברים שכיבוי גחלת הוא בכלל פיקוח נפש של רבים העלולים להינזק ממנה, דבר שהותר גם שהכיבוי הוא איסור תורה -

ר"ן (שבת מב ע"א ד"ה מכבין): "נראה שהרב ז"ל סובר דנזקא דרבים כסכנת נפשות חשיב לך"².

¹ כ"כ בשם הלכות גדולות: **הרמב"ן** (שבת מב ע"א ד"ה מכבין); **ר"ן** (שם ד"ה מכבין); **מאירי** (שם ד"ה גחלת).
² כ"כ **רמב"ן** (שבת מב ע"א ד"ה מכבין) בדעת בעל הלכות גדולות ורבינו חננאל: "ושמא כל היזק של רבים כסכנת נפשות חשיב".

שיעורים בפיקוח נפש והצלה

נתנאל אוירבך

2. הקושיה מצידת והריגת מזיקים בשבת

אחת הקושיות שהקשו הראשונים על שיטת בעל הלכות גדולות ורבינו חננאל היא מדין צידת והריגת מזיקים בשבת

משנה שבת פט"ז מ"ז):

כופין קערה... על עקרב שלא תישך.

אמר רבי יהודה, מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בערב ואמר חוששני לו מחטאת.

לדעת רבי יהודה אסור לצוד מזיקים בשבת, שכן יש בכך איסור תורה של מלאכת צידה. אי"כ קשה על שיטת בעל הלכות גדולות ורבינו חננאל, שהתירו כיובי גחלת שהוא איסור תורה, והסיבה לדבריהם היא משום שמדובר על פיקוח נפש של רבים, אי"כ מדוע רבי יהודה אוסר צידת מזיקים הרי יש בכך פיקוח נפש של רבים?

התשובה של הראשונים היא, שאכן מותר לצוד מזיקים בשבת משום פיקוח נפש של רבים, כמו כיובי גחלת, זאת בניגוד לדעת רבי יהודה -

רמב"ן (שבת מב ע"א ד"ה מכבין):

ותימה הוא, איך אנו מתירים מלאכה גמורה משום היזק שלא במקום סכנת נפשות?

ושמא כל היזק של רבים כסכנת נפשות חשיב ליה שמואל.

אבל אינו נכון, שא"כ מנא ליה דרבי יהודה גופיה לא מודה בהא?

ויש לומר, לדבריהם עקרב שלא תישך היזק דרבים הוא.

רשב"א (שבת מב ע"א ד"ה אבל רבינו):

ומן התימה הוא, היאך התיר שמואל צידת נחש שהיא מלאכה דאורייתא משום הזיקא. ויש לומר, דכיון

דדרכו להזיק ורבים ניזוקין בו כסכנת נפשות חשיב ליה שמואל דאי-אפשר לרבים לזוהר ממנו ושמא אם

ישמר זה לא ישמר ממנו זה.

ב. הריגת מזיקים בשבת

1. הצגת הסוגיה

בבלי שבת (קכא ע"ב):

אמר רבי יהושע בן לוי, כל המזיקין נהרגין בשבת.

מתלב רב יוסף, חמישה נהרגין בשבת, ואלו הן: זבוב שבארץ מצרים, וצירעה שבנינוה, ועקרב שבחדייב, ונחש

שבארץ ישראל, וכלב שוטה בכל מקום.

מנני? אילימא רבי יהודה הא אמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה.

אלא לאו, רבי שמעון, והני הוא דשרי, אחרניי לא...

אמר רב יוסף, אנא מתנינא לה ואותיבנא לה, ואנא מתריצנא לה - ברצו אחריו ודברי הכל.

שיעורים בפיקוח נפש והצלה

נתנאל אוירבך

א. מזיקים מסוכנים ביותר: הריגת מזיקים מסוכנים ביותר (5 מינים), או מזיקים כאלו ששיכתם הורגת בוודאות³ - מותר להרוג אותם בשבת באופן יזום, גם כאשר הם לא רודפים אחרי האדם.

רמב"ם (פיהמ"ש שבת פט"ז מ"ז):

יש בבעלי חיים המזיקין מינים שהם ממיתין ודאי אם נשכו את האדם, כגון מקצת מיני האפעה והנחשים וכלב שוטה, הרי אלו נהרגין לכתחילה בשבת כשישיג אותם,⁴ ואין בזה מחלוקת.⁵

שולחן ערוך (או"ח סימן שטז סעיף י):

כל חיה ורמש שהם נושכים וממיתים ודאי, נהרגים בשבת אפילו אין רצין אחריו.

סיבת ההיתר: פיקוח נפש עתידי, שכן רמת הסכנה מהם היא רמת סכנה גבוהה.⁶

דין זה מוסכם גם על דעת רבי יהודה הסובר שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה, שכן מדובר על פיקוח נפש באופן מובהק -

לבוש (או"ח סימן שטז סעיף י):

כל חיה ורמש שהם נושכים וממיתים ודאי נהרגים בשבת, אף על פי דנטילת נשמה אב מלאכה היא, אין דבר עומד בפני פיקוח נפש... ואפילו לרבי יהודה דאית ליה מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה, מודה הכא דשרי להורגין לכתחילה בשבת משום פיקוח נפש, דוחי בהם כתיב, ואפילו אין רצין אחריו מותר להורגין ולא גזרו בהן רבנן, דסתמן ממיתין.

ב. מזיקים שאינם מסוכנים: הריגת מזיקים שאינם מסוכנים ביותר, אלא יש לו לאדם היזק וצער מהם, ניתן להרוג אותם בשבת רק לפי שיטת רבי שמעון הסובר שמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור. אך לדעת רבי יהודה הסובר שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב, אין היתר להרוג אותם בשבת.

שולחן ערוך (או"ח סימן שטז סעיף י):

ושאר מזיקין, כגון נחש ועקרב מקום שאינם ממיתין - אם רצין אחריו, מותר להורגם, ואם לאו אסור.

בית יוסף (או"ח סימן שטז אות י ד"ה חמשה):

ומיהו למאן דסבירא ליה כרבי שמעון אפשר דאף על גב דלית בהו ספק פיקוח נפש, שרי משום צערא. וכן כתב המרדכי (סימן תב) וזה לשונו: ושאר כל המזיקין כלומר שאין בהם סכנה אם היו רצין אחריו מותר

³ אולם, ראו: **בית יוסף** (או"ח סימן שטז אות י ד"ה חמשה): "ונראה מדברי הרמב"ם... דהני חמישה לאו דווקא דהוא-הדין לכל חיה ורמש שהם נושכים וממיתים ודאי"; **שולחן ערוך** (או"ח סימן שטז סעיף י): "כל חיה ורמש שהם נושכים וממיתים ודאי, נהרגים בשבת"; **הגר"א** (שם סעיף י): "ואף על גב דבגמרא לא קאמר אלא חמישה, לאו דווקא אלא הכל לפי המקום והזמן"; **שער הציון** (שם ס"ק עא), בשם הגר"א.

⁴ **שער הציון** (או"ח סימן שטז ס"ק עב) כתב שבמקום בו נמצאים רבים יש היתר לחפש אחרי מזיקים, אפילו לשיטה הסוברת שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב: "והנה מהרמב"ם משמע דדווקא כשנראו על כל פנים לפניו אבל לא לחפש אחריו. ואפשר דדווקא לפי דעתו דסבירא לה מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה, מה שאין כן לדידן, ואם היה במקום שרבים מצויין, לכאורה גם להרמב"ם שרי".

⁵ **רמב"ם** (הלי שבת פ"א ה"ד): "חיה ורמש שהן נושכין וממיתין ודאי, כגון זבוב שבמצרים וצרעה שבנינו ועקרב שבהדיב ונחש שבארץ ישראל וכלב שוטה בכל מקום, מותר להרגן בשבת כשיראו".

⁶ **רמב"ן** (שבת קכא ע"ב ד"ה נמצא): "נמצא עכשיו שכל המזיקין נהרגין כדרך שרצין אחריו ומשום פיקוח נפש והזריז הרי זה משובח ואין צריך לשנות... חמישה האמורין בברייתא נהרגין כדרך ואף על פי שאינן רצין אחריו"; **מגן אברהם** (סימן שטז ס"ק כב): "דיש פיקוח נפש בהראותן בלבד, ולפיכך שרי אפילו למאן דאמר שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב"; **תוספת שבת** (שם ס"ק כו): "היינו משום פיקוח נפש אפילו בראיתן לחוד, ולכך שרי אפילו באיסור דאורייתא"; **עטרת צבי** (שם ס"ק טז): "לפי שהזיקין מצויה הוי פיקוח נפש בהראותן בלבד".

שיעורים בפיקוח נפש והצלה

נתנאל אוירבך

להורגן, וטעמא משום דסבר כרבי שמעון דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה, ומשום צערא פטור עליה ושרי לכתחילה.

2. הקושי על הרמב"ם

2.1 הריגת מזיקים

כאמור, ההיתר להרוג מזיקים שאינם מסוכנים מבוסס על דעת רבי שמעון הסובר שמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור, אך לדעת רבי יהודה חייב.

הרמב"ם (ה' שבת פ"א ה"ז) פסק כדעת רבי יהודה, שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה: כל העושה מלאכה בשבת אף על פי שאינו צריך לגופה של מלאכה חייב עליה.

ואילו ביחס להריגת מזיקים בשבת, התיר הרמב"ם להרוג מזיקים שאינם מסוכנים -

רמב"ם (ה' שבת פ"א ה"ד): ושאר כל המזיקין אם היו רצין אחריו מותר להורגין.⁷
? קשה, הרי הרמב"ם סובר כדעת רבי יהודה שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב, ולשיטתו אסור להרוג מזיקים שאינם מסוכנים, א"כ מדוע הוא פסק שמותר להורגם?

2.2 צידת נחש בשבת

קושיה נוספת על הרמב"ם היא מדין צידת נחש בשבת.

בגמרא מבוארת דעת שמואל שהצד נחש בשבת פטור ומותר, כאשר הביסוס ההלכתי הוא דעת רבי שמעון הסובר שמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה ובמקום צער של היזק אפילו מותר לכתחילה.

בבלי שבת (קז ע"א-ע"ב):

אמר שמואל, כל פטורי דשבת פטור אבל אסור, לבר מהני תלת דפטור ומותר... הצד נחש בשבת... הצד נחש בשבת, אם מתעסק בו שלא ישכנו פטור, אם לרפואה חייב. מאן תנא?
אמר רב יהודה אמר רב, רבי שמעון היא, דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה.

והנה, **הרמב"ם** (ה' שבת פ"י הכ"ה) פסק כדברי שמואל:

רמשים המזיקין, כגון נחשים ועקרבים וכיוצא בהן אף על פי שאינן ממיתין הואיל ונושכין מותר לצוד אותם בשבת, והוא שיתכוון להינצל מנשיכתן. כיצד הוא עושה, כופה כלי עליהן או מקיף עליהן או קושרן כדי שלא יזיקו.

? קשה, הרי שיטת הרמב"ם היא כדעת רבי יהודה, המחייב במלאכה שאינה צריכה לגופה, וא"כ כיצד הותר לצוד נחש שלא במקום פיקוח נפש אלא רק במקום צער?

⁷ **רמב"ם** (פיהמ"ש שבת פט"ז מ"ז): "ושאר מיני בעלי הארס העוקצים ונושכים ואפשר שממיתין ואפשר שאינן ממיתין, או שמצערין כמה ימים, וכיוצא בנזקים אלו, אם היו רודפין את האדם ובאין לקראתו מותר להורגם".

שיעורים בפיקוח נפש והצלה

נתנאל אוירבך

מגיד משנה (ה' שבת פ"י הי"ז):

ואחר שרבינו פסק בפרק ראשון כרבי יהודה במלאכה שאינה צריכה לגופה שחייב עליה, למה לא חייב באלו?

ג. ביאור שיטת הרמב"ם

1. הסתירה בדברי שמואל

כדי לבאר את שיטת הרמב"ם, עלינו לעמת בין שתי אמירות של שמואל הנראות כסותרות

~ צידת נחש מותרת לגמרי, וכדעת רבי שמעון שמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור -

בבלי שבת (קז ע"א):

אמר שמואל, כל פטורי דשבת פטור אבל אסור, לבר מהני תלת דפטור ומותר... הצד נחש בשבת.

~ בכיבוי גחלת פסק שמואל כדעת רבי יהודה שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב ולכן התיר לכבות רק גחלת של מתכת כי יש בה פיקוח נפש, אבל לא גחלת של עץ למרות שהכיבוי הוא מלאכה שאינה צריכה לגופה, היינו לעשיית פחם -

בבלי שבת (מב ע"א):

והאמר שמואל, מכבין גחלת של מתכת ברשות הרבים בשביל שלא יזקו בה רבים, אבל לא גחלת של עץ... במלאכה שאינה צריכה לגופה סבר לה כרבי יהודה.

? תוספות (שבת ג ע"א ד"ה הצד נחש):

הקשה **בעל הלכות גדולות** דשמואל אדשמואל - דהכא סבר שמואל מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור כרבי שמעון ומשום צערא דגופא שרי. ובפרק כירה (מב ע"א) אמרינן... במלאכה שאינה צריכה לגופה סבר לה כרבי יהודה.⁸

2. בין גחלת לצידת נחש

תירוצים שונים נאמרו על קושי זה ביחס בין שתי אמירותיו של שמואל, אך לפנינו ביאורו של הרשב"א המבחין בין גחלת של עץ שאסור לכבות אותה לבין צידת נחש שמותרת.

רשב"א (שבת מב ע"א ד"ה אבל):

ומן התימה הוא היאך התיר שמואל צידת נחש שהיא מלאכה דאורייתא משום הזיקא. ויש לומר, דכיון דדרכו להזיק ורבים ניזוקין בו כסכנת נפשות ליה שמואל דאי-אפשר לרבים ליזהר ממנו ושמא אם ישמר זה לא ישמר ממנו זה. מה שאין כן בגחלת של עץ דהיא אינה הולכת ומזקת וכל אחד יכול לישמר ממנה.

⁸ **תוספות** (שבת ג ע"א ד"ה הצד נחש): "ותירץ רבינו תם, דשמואל קאמר דלרבי שמעון דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור בהני תלת פטור ומותר, כמו שמוכיח שמואל בסוף האורג (קז ע"א) דוודאי פטור ומותר קאמר, וליה לא סבירא ליה כרבי שמעון. ומיהו, לדידן קיימא לן כרבי שמעון".

שיעורים בפיקוח נפש והצלה

נתנאל אוירבך

לדברי הרשב"א, יש לבחון את מידת הנזק בכל אירוע בפני עצמו. כלומר, גחלת של עץ מסוכנת פחות לציבור ולכן אסר שמואל לכבות אותה בשבת, לעומת גחלת של מתכת שהיא עלולה להזיק ביותר לציבור ודומה היא לצידת נחש שהולך ומזיק ולא ניתן להישמר ממנו. בכך, רמת הסיכון בהם גבוהה ולכן התיר שמואל כיבוי גחלת של מתכת וצידת נחש.

• ביאור דעת הרמב"ם

אמנם הרמב"ם פסק להלכה כדעת רבי יהודה שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה, ומכל-מקום הוא פסק שמותר לצוד נחש כדעת רבי שמעון. הביאור הוא, שלא מדובר על מחלוקת רבי שמעון ורבי יהודה במלאכה שאינה צריכה לגופה, אלא על מידת ורמת הסכנה לציבור. לכן, גם רבי יהודה מודה במקרה של צידת נחש שמותר לצוד אותו בשבת משום רמת הסיכון הגבוהה בו לציבור.

מגיד משנה (ה'י שבת פ"י הי"ז) - ביחס לצידת נחש :

ונראה לי בתירוץ זה שרבינו ז"ל סבור... דכיון דרבים ניזוקין בו חשיב ליה כסכנת נפשות. וכ"כ קצת המפרשים ז"ל בלשון הזה. ודעת רבינו האי ובעל ההלכות כדברי רבינו בהיתר שני אלו, ועיקר.

ד. בין נזק רבים לסכנת נפשות של רבים

1. צידת נחש - איסור דרבנן

יש לציין שביאור זה הינו הביאור השני של המגיד משנה, אך לפני כן ביאר אחרת בדעת הרמב"ם. לדבריו, ההיתר של צידת נחש מבוסס על כך שלא מדובר על איסור תורה אלא על איסור דרבנן של 'מתעסק', דין יותר קל ממלאכה שאינה צריכה לגופה ולכן גם רבי יהודה האוסר יודה שמותר⁹ -

מגיד משנה (ה'י שבת פ"י הי"ז) :

צידת הנחש שאינו צד כדרכו אלא מתעסק בו... בספר הבתים - יראה לי שאין זה מלאכה שאינה צריכה לגופה, כי מלאכה שאינה צריכה לגופה הוא עושה המלאכה בעצמה ובכוונה, אבל דברים אלו אין כוונתו למלאכה שכל כוונתו הוא להוציא לחה ולהינצל.

משנה ברורה (סימן שטז ס"ק כז) :

ואפילו להרמב"ם דמחייב בעלמא במלאכה שאינה צריכה לגופה, מודה בזה. וכתבו דטעמא משום דסבירא ליה דזה לא מיקרי מלאכה כלל והוי כמתעסק בעלמא כיון שאין רצונו בעצם הצידה כלל, ואדרבה כוונתו להבריח אותו מעליו.

⁹ כ"כ : מאירי (שבת מב ע"א ד"ה גחלת) : "ואף על פי שבנחשים ושאר מזיקים הותרה צידתן, אפשר שצידה כזו אינה אלא מדברי סופרים. והראיה שהרי לא התירו להרוג אלא ברצים אחריו או דריסה לפי תומו שאינו מתכוון להרוג". ראו : שו"ת אבני נזר (או"ח סימן קפט).

שיעורים בפיקוח נפש והצלה

נתנאל אוירבך

2. בין נזק רבים לסכנת נפשות של רבים

הביסוס ההלכתי לצידוד בטעמו הראשון של המגיד משנה, שההיתר לצוד נחש בשבת מבוסס גם על דעת רבי יהודה, שבמקרה של 'מתעסק' גם הוא מודה, אך לא מטעם שיש כאן סכנת נפשות של רבים, נשען על דברי המגן אברהם שהביא את ביאורו הראשון של המגיד משנה -

מגן אברהם (סימן שטז ס"ק יב):

ולחרמב"ם הטעם משום דאינו צד כדרכו אלא מתעסק בו ואפילו אין ממיתין שרי.

? מהי התוספת בדבריו, 'ואפילו אין ממיתין שרי'?

! לדעת מחצית השקל, הקושי עימו מתמודד המגן אברהם הוא היחס להסבר השני של המגיד משנה, שהיתר צידת נחש מבוססת על נזק הרבים שהוא כסכנת נפשות, למול דברי הרמב"ם שהתיר צידת בעלי חיים אף שהם לא ממיתים

רמב"ם (הלי שבת פ"י הכ"ה):

רמשים המזיקין, כגון נחשים ועקרבים וכיוצא בהן אף על פי שאינן ממיתין הואיל ונושכין מותר לצוד אותם בשבת.

אם כוונת המגיד משנה שיש כאן סכנת נפשות ממש לרבים, שמישהו יכול למות בוודאות מבעלי חיים אלו, אזי בוודאי מותר לצוד בעלי חיים אלו.

אך אם בעלי חיים אלו לא ממיתים, אין היתר, כי אין בכך סכנת נפשות.

א"כ מדוע כתב הרמב"ם 'אף על פי שאינן ממיתין הואיל ונושכין מותר לצוד אותם בשבת', הרי אין כאן סכנה אלא רק נזק?

ואם כוונת המגיד משנה שההיתר לצוד בעלי חיים אלו גם כאשר הם לא ממיתים ואין סכנת נפשות אלא רק היזק רבים והקלו בכך כמו בסכנת נפשות, א"כ קשה מהו מקור ההיתר לכך, הרי מדובר רק על נזק ולא סכנת נפשות.

לאור קשיים אלו, הוכרח המגן אברהם לקבוע הלכה כביאורו הראשון של המגיד משנה, שסיבת ההיתר לצוד נחש מבוססת על כך שהצידה אינה איסור תורה, ולא מפני היזק רבים.

מחצית השקל (או"ח סימן שטז ס"ק יב):

ולכן לענ"ד כוונת מגן אברהם, דהמגיד משנה כתב שני טעמים לדעת הרמב"ם, אף על גב דסבירא ליה מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב מכל מקום פוסק לדינא דהכא, וז"ל, וכן צידת נחש שאין צד כדרכו אלא מתעסק בו... אי נמי כיון דרבים נזוקים בו חשיב ליה כסכנת נפשות כו', עכ"ל המגיד משנה.

והעתיק מגן אברהם טעם ראשון של המגיד משנה דהוי מתעסק, ובא להתנצל למה לא העתיק גם טעם שני של מגיד משנה, ולזה כתב אפילו אין ממיתים שרי...

ואם כן, לטעם ראשון דהוי מתעסק אתי שפיר דאפילו אין ממיתים שרי.

אבל לטעם שני דחשיב ליה כסכנת נפשות, אם נאמר דרצונו לומר דהוי סכנת נפשות ממש דאי-אפשר שלא ימית אדם אחד, ולפי זה אם ודאי אין ממיתים היה אסור, והלא הרמב"ם כתב אפילו אין ממיתים מותר.

שיעורים בפיקוח נפש והצלה

נתנאל אוירבך

ואי רצונו לומר דאפילו אין ממיתים ודאי לשום אדם, מכל-מקום כיון דרבים ניזוקים בו הקילו בו כאילו
הוי סכנת נפשות... ועל זה כתב המגן אברהם דאם כן תיקשי למה באמת מותר...
הרי דאין מתירים איסור תורה משום היזק רבים, ולכן על כרחך צריך לומר הטעם דהרמב"ם מתיר צידת
נחש דהוי מתעסק, כטעם ראשון של המגיד משנה.

« בין נזק רבים לסכנת נפשות של רבים - יש להבחין בין נזק וצער של רבים, שאינו מהווה עילה להתיר איסורי תורה
כלל, לבין סכנת נפשות של רבים שמהווה עילה להתיר איסורי תורה גם כאשר הסכנה עתידית.

ה. סיכום

שיטת בעל הלכות גדולות ורבינו חננאל, שההיתר לכיבוי גחלת ברשות הרבים מבוסס על כך שהיזק עתידי של רבים
מהווה עילה להתיר איסור תורה של כיבוי, משיקה לסוגיה נוספת בה יש יישום להגדרה זו, צידת מזיקים והריגתם
בשבת.

ראינו שהגמרא תולה את ההיתר לצוד נחש בשבת במחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון במלאכה שאינה צריכה לגופה,
בכך שלדעת רבי יהודה חייב ולכן אסור לצוד נחש בשבת.

אולם, הרמב"ם שפוסק כדעת רבי יהודה במלאכה שאינה צריכה לגופה מתיר צידת נחש.

כמו"כ מצאנו את הסתירה בדברי שמואל שהתיר צידת נחש כדעת רבי שמעון, ואילו אסר כיבוי גחלת של עץ.

הפרשנים ביארו את ההבדל בין שני דינים אלו בהישארות בתוך מסגרת הדיון של מלאכה שאינה צריכה לגופה,
שיתכן ובצידת נחש גם רבי יהודה יתיר.

אך ראינו ביאור שמיישם את דעת בעל הלכות גדולות ורבינו חננאל גם לגבי צידת נחש, שבמקום בו יש נזק לרבים,
אף שהיזק הוא עתידי, יש היתר לעבור על איסור תורה, כצידת נחש שהוא מהווה נזק רבים.